

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 224 sahifa,
27-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Формирование здоровьесберегающей образовательной среды в начальной школе в условиях инклюзии.....	10
<i>Тургунова Нилуфар Абдусаломовна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tez va aniq hisoblash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	16
<i>Dehqonova Maxliyoxon Shuhratjon, Musinjonova Dildoraxon Mahmudjon</i>	
Научно-педагогический анализ методов математического моделирования: численные и аналитические подходы в обучении студентов	19
<i>Мусурмонова Маъмура Оман кизи, Жураева Феруза Бахтиёр кизи, Сарсенбаева Мархабо Шадибековна</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish texnologiyasi.....	26
<i>Turdimurodova Muazzam Muzaffarbek qizi</i>	
M. Tvenning "Tom Soyerning boshidan kechirganlari" romanida bolalar obrazining tasviri masalasi	29
<i>Sattarov Farrux Nuridinovich</i>	
Pedagogik dasturiy vositalar yordamida dars sifatini oshirish	35
<i>D. K. Ibadullayev</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning kasbga qiziqishlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	41
<i>Isabekova Dilafruz Shermirzayevna</i>	
Молодёжь Узбекистана в системе политических процессов.....	46
<i>Юсупова Элеонора Фердинандовна</i>	
Математика o'qitishda zamonaviy yondashuvlar: vaziyatli tahlil va amaliy samaradorlik	51
<i>Matyaqubova Nazira Hikmat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida rivojlantirishning metodik modeli.....	54
<i>Choriyev Olmosbek Baxriddin o'g'li</i>	
Fan va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish (CLIL)	60
<i>M. D. Boynazarova</i>	
Оптимизация показателей сердечного цикла у спортсменов при хроническом физическом перенапряжении посредством фармакологической поддержки	63
<i>Нормуратов Абдулла Саппарович</i>	
Chidamlilikka yo'naltirilgan sport turlarida uglevod va energiya almashinuvini farmakologik korreksiyasi....	67
<i>Normuratov Abdulla Sapparovich</i>	
O'quvchilarga dutor ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari	70
<i>Sa'dullayev Og'abek Abdurashid o'g'li, Nazirullayeva Nodira Akmal qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida individual va jamoa mashg'ulotlarini tashkil etish mexanizmlari (cholg'u ijrochiligi misolida).....	74
<i>Omonova Charos Baxodir qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining o'quv-biluv faoliyatini motivatsiyalashda interfaol metodlardan foydalanish.....	79
<i>Saidova Zulfizar Norbobo qizi</i>	
O'qituvchining kognitiv egizagi (Digital Twin): sun'iy intellekt yordamida individual pedagogik uslubni modellashtirish.....	83
<i>Kuchkarova Feruza Qambaraliyevna</i>	
Abdusamad Boboxo'jayev rahbarligida tarix va arxeologiya institutining rivoji: 1964-yilgi arxiv hujjati misolida	91
<i>Abdullayev Botir Jabbor o'g'li</i>	
Maktab o'quvchilarining musiqiy idrokni shakllantirishning ijtimoiy va didaktik zarurati.....	93
<i>Abdumannan Maxammatov</i>	

“Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kalokagatiyani rivojlantirishning KAMOL modeli asosidagi pedagogik texnologiyasi”	97
<i>Abdurahmonova Dilorom Jovliyevna</i>	
Morphological Structure and Word Formation of Ecotourism Terminology: A Cross-Linguistic Analysis With Reference to the Uzbek Language.....	104
<i>Absamatova Charos</i>	
Fizika fanini o'tmda o'qitishda masalalar yechishning ilmiy-metodik ahamiyati	107
<i>Akmal Mustafoyev Isaqulovich, Munajat Mustafoyeva Oltibekovna</i>	
Kasbiy yo'naltirilgan ingliz tili darslarida metakognitiv strategiyalar asosida akademik nutqni rivojlantirish ..	111
<i>Allamuratov G'ofur Ashurovich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish metodikasi	116
<i>Amanova Albina Dexqon qizi</i>	
Psychological Approaches in Teaching English in Preschool Education and their Effectiveness	120
<i>Berdiqulova Zamira Albertovna</i>	
The Role of Family, Education, and Community Systems in Shaping Individual Psychological Well-Being .	124
<i>Diibar Abdullayeva Ubaydullayevna, Iroda Panjiyeva Khayitovna</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	127
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	131
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda badiiy adabiyotning dolzarbligi	135
<i>Hasanova X. Z.</i>	
Gospital ta'lim sharoitida ona tili fanini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	139
<i>Hikmatov Bobobek Saydulloyevich</i>	
ASB bo'lgan bolalarda sensor buzilishlarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri	142
<i>Isaxanova Oybarchin Abduraxim qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda kommunikativ faoliyat samaradorligining pedagogik mexanizmlari	146
<i>Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna</i>	
David haykali ko'z bo'lagining qalamtasvirini bajarish usullari.....	149
<i>Mo'minov Baxtiyor Karamatovich</i>	
Ta'limda fanlararo integratsiyadan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari	154
<i>Oblakulova Nodira Abduvali qizi</i>	
Ellipslarni tasviriy san'at va muhandislik grafikasida yasash metodikasi.....	160
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Kommunikativ strategiyaning yuzaga kelish omillari	170
<i>Normaxmatova Feruza Ruziboyevna</i>	
Umumta'lim maktab musiqa madaniyati darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammo va yechimlari	174
<i>O'rishboyeva Xumora O'rol qizi</i>	
Maktabda jismoniy tarbiya darslarida futbol elementlaridan foydalanib 10-11 yoshli bolalarda tezkor-kuch qobiliyatlarini rivojlantirish uslubiyati	177
<i>Qurbonbayeva Maftuna G'ayrat qizi</i>	
Maktabda darsdan tashqari futbol to'garaklarida o'quvchilarning tezkor-kuch qobiliyatlarini takomillashtirish	182
<i>Ro'ziboyeva Fotima Quدرات qizi</i>	
Matn ustida ishlash samaradorligini baholash mezonlari	187
<i>Sadarova Nilufar</i>	
Neyroestetik stimulning yosh dinamikasidagi roli: kognitiv emotsional sferani qayta tashkil etish mexanizmlari.....	193
<i>Salaxidinova Xolida Xaliljonovna</i>	

Kasbiy ta'limda o'quvchilarning psixologik va axloqiy sifatlari	198
Salomov Abdurasul Axmadovich	
Funksiyaning hosilasi yordamida o'sish va kamayish oraliqlarini aniqlash metodikasi	201
Sherzad Eshjanovich Bekchanov, Shohida Sadullaevna Ziyadullaeva, Abdusalom A. Xudoyberdiev	
Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda psixologik treninglarning nazariy va amaliy asoslari.....	205
Sojida Safarova Saxadin qizi	
Destruktiv xulq-atvor psixologik va pedagogik qarovsizlik oqibati sifatida.....	207
Umirzoqova Shodiya Lutfullo qizi	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	210
Xoldorova Mashxura G'ulomovna	
Роль антиоксидантной системы в повышении работоспособности спортсменов	214
Нурбаев Бахтиёр Широнович	
Shaxs irodaviy sohasini rivojlantirishning psixologik determinantlari.....	217
To'ychiyeva Shoyista Jumabayevna	

MAKTABGACHA TA'LIMDA BOLALARNING MAYDA QO'L MOTORIKASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Amanova Albina Dexqon qizi

Nordik xalqaro universiteti ta'lim va tarbiya nazariyasi
maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda qo'l motorikasini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini Mariya Montessori pedagogik tizimi asosida yoritilgan. Tadqiqot jarayonida Montessori muhitiga mos didaktik materiallar yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlarning samaradorligi tahlil qilindi. Olingan natijalar Montessori metodikasining bolalarning mayda qo'l motorikasi, diqqat va mustaqil faoliyatini rivojlantirishdagi ijobiy ta'sirini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, mayda qo'l motorikasi, Montessori metodikasi, sensor rivojlanish, mustaqil faoliyat.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of developing fine motor skills in preschool-aged children based on Maria Montessori's pedagogical system. The study analyzes the effectiveness of educational activities organized using didactic materials adapted to the Montessori learning environment. The findings demonstrate the positive impact of the Montessori method on the development of children's fine motor skills, attention, and independent activity.

Key words: preschool education, fine motor skills, Montessori method, sensory development, independent activity.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты развития мелкой моторики у детей дошкольного возраста на основе педагогической системы Марии Монтессори. В ходе исследования был проанализирован уровень эффективности занятий, организованных с использованием дидактических материалов, соответствующих Монтессори-среде. Полученные результаты свидетельствуют о положительном влиянии методики Монтессори на развитие мелкой моторики, внимания и самостоятельной деятельности детей.

Ключевые слова: дошкольное образование, мелкая моторика, методика Монтессори, сенсорное развитие, самостоятельная деятельность.

KIRISH

Maktabgacha yosh – bolaning jismoniy, psixik va intellektual rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ayniqsa, mayda qo'l motorikasining rivojlanishi nutq, tafakkur va yozuv ko'nikmalarining shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning tabiiy rivojlanish ehtiyojlarini inobatga olgan holda samarali pedagogik metodlarni qo'llash dolzarb masala hisoblanadi. Mariya Montessori tomonidan ishlab chiqilgan pedagogik metodika bolaning mustaqil faoliyati, sezgi organlari va harakatlar uyg'unligiga asoslanadi. Ushbu metodika orqali bolalarda mayda qo'l harakatlarini rivojlantirish tabiiy va majburiyatsiz tarzda amalga oshiriladi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi – Montessori metodikasi asosida maktabgacha yoshdagi bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish usullarini ilmiy asosda tahlil qilishdir. O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev o'z asarlari va nutqlarida yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash, ayniqsa, ularning erta yoshdan boshlab intellektual va jismoniy rivojlanishiga alohida e'tibor qaratish zarurligini ta'kidlab keladi. Prezidentimizning fikricha, "bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati aynan maktabgacha ta'lim davrida qo'yilgan poydevorga bog'liq". Prezidentning maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillatirishga qaratilgan qaror va farmonlarida bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlash, ijodkorlik va amaliy faoliyat ko'nikmalarini shakllantirish muhim vazifa sifatida belgilangan.

Jumladan, maktabgacha ta'lim muassasalarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ilg'or xorijiy tajribalarni, xususan, Montessori, Reggio Emilia kabi metodikalarni joriy etish zarurligi qayd etilgan. Shuningdek, Prezidentimizning "Yangi O'zbekiston – maktab ostonasidan boshlanadi" g'oyasi maktabgacha ta'lim bosqichining ahamiyatini yanada oshirdi. Bu jarayonda bolalarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirish orqali

ularning nutqi, tafakkuri va yozuvga tayyorgarligini shakllantirish pedagoglarning asosiy vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda. Davlat rahbari tashabbusi bilan qabul qilingan maktabgacha ta'lim sohasiga oid qarorlar bolalar uchun rivojlantiruvchi muhit yaratish, sensor va motor rivojlanishga xizmat qiluvchi didaktik materiallardan foydalanishni kengaytirishni nazarda tutadi. Bu esa Mariya Montessori metodikasining asosiy tamoyillari bilan hamohang bo'lib, bolalarning tabiiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Shu bois, maktabgacha ta'lim jarayonida Montessori metodikasi asosida mayda qo'l motorikasini rivojlantirish masalasi nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy va davlat ahamiyatiga ega dolzarb masala hisoblanadi ^[1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda qo'l motorikasini rivojlantirish masalasi pedagogika va psixologiyada bolaning nutqi, tafakkuri, diqqat barqarorligi hamda yozuvga tayyorgarligi bilan uzviy bog'liq jarayon sifatida talqin qilinadi. Ilmiy adabiyotlarda Montessori metodikasi bolaning tabiiy rivojlanish sur'ati, mustaqil faoliyati, sezgi organlari va harakatlar uyg'unligiga asoslangan samarali pedagogik yondashuv sifatida baholanadi. Ushbu metodikada ramkali tugmalar, bog'ichlar, donachalar, silindrlar, mozaikalar, qum va suv bilan bajariladigan sensor-amaliy mashqlar bolalarning qo'l barmoqlari harakatini aniqlashtirish, ko'z-qo'l koordinatsiyasini kuchaytirish hamda mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Mavzuga oid manbalar Montessori muhitida erkin tanlash, xatoni mustaqil tuzatish va individual rivojlanish sur'atini hisobga olish bolalarda ichki motivatsiya, diqqatni jamlash, nutqiy faollik va amaliy tafakkurni rivojlantirishini ko'rsatadi. Shu jihatdan, Montessori metodikasi maktabgacha ta'lim jarayonida mayda qo'l motorikasini rivojlantirishning nafaqat jismoniy, balki intellektual va psixologik taraqqiyotni ham qo'llab-quvvatlovchi ilmiy asoslangan samarali vositasi sifatida qaraladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda qo'l motorikasini rivojlantirish jarayonini Montessori pedagogik yondashuvi asosida o'rganishga qaratildi. Tadqiqot maktabgacha ta'lim tashkiloti sharoitida olib borilib, unda 4–5 yoshli bolalar ishtirok etdi. Ta'lim jarayoni bolaning individual rivojlanish sur'ati va qiziqishlarini inobatga olgan holda tashkil etildi.

Tadqiqot davomida Montessori metodikasiga xos tayyorlangan rivojlantiruvchi muhit yaratildi. Ushbu muhit bolalarning mustaqil faoliyatini qo'llab-quvvatlash, erkin tanlash imkoniyatini ta'minlash hamda harakat va sezgi uyg'unligini rivojlantirishga yo'naltirildi. Didaktik materiallar bolaning qo'l barmoqlari harakatlarini faollashtirish, aniqlik va muvofiqlikni shakllantirishga xizmat qiladigan tarzda tanlandi.

Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatuv, faoliyat natijalarini tahlil qilish hamda solishtirma baholash metodlaridan foydalanildi. Mashg'ulotlar davomida bolalarning mayda motor harakatlari, buyumlar bilan ishlashdagi aniqligi, mustaqil harakat qilish qobiliyati va diqqatni jamlash darajasi kuzatib borildi. Har bir bola bilan individual ishlash tamoyiliga amal qilinib, pedagog faqat yo'naltiruvchi va kuzatuvchi rolini bajardi.

Montessori metodikasiga muvofiq ravishda mashg'ulotlar majburiy topshiriqlar shaklida emas, balki bolalarning qiziqishlariga asoslangan erkin faoliyat tarzida tashkil etildi. Xatoni o'z-o'zini nazorat qilish tamoyili asosida bolalarga o'z faoliyatini mustaqil baholash imkoniyati yaratildi. Bu esa mayda qo'l motorikasi bilan bir qatorda mustaqil fikrlash va o'ziga bo'lgan ishonchni rivojlantirishga xizmat qildi. Tadqiqot yakunida olingan ma'lumotlar tahlil qilinib, Montessori metodikasining mayda qo'l motorikasini rivojlantirishdagi samaradorligi aniqlashtirildi. Olingan natijalar maktabgacha ta'lim amaliyotida mazkur metodikani qo'llashning maqsadga muvofiqligini ko'rsatdi.

Tadqiqot maktabgacha ta'lim tashkilotining o'rta guruh (4–5 yosh) bolalari bilan olib borildi. Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlar qo'llanildi ^[2]:

- pedagogik kuzatuv;
- taqqoslash va tahlil;
- amaliy mashg'ulotlar;
- diagnostik topshiriqlar.

Montessori metodikasiga mos ravishda tayyorlangan muhitda quyidagi didaktik materiallardan foydalanildi:

- ramkali tugmalar va bog'ichlar;
- donachalar bilan ishlash;
- silindrlar bloki;

- qum va suv bilan sensor mashqlar;
- rangli tayoqchalar va mozaikalar.

Mashg'ulotlar davomida bolalarga erkin tanlash, mustaqil ishlash va xatoni o'zlari tuzatish imkoniyati yaratildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida Montessori metodikasi asosida tashkil etilgan ta'lim muhitining bolalarning mayda qo'l motorikasi rivojlanishiga sezilarli ta'siri aniqlangan. Mashg'ulotlar davomida bolalarning qo'l barmoqlari harakatlarining aniqligi va muvofiqligi oshgani, buyumlar bilan ishlashda ishonchli va mustaqil harakat qila boshlagani kuzatildi. Dastlab bajarishda qiyinchilik tug'dirgan amaliy faoliyat turlari tadqiqot yakuniga kelib bolalar tomonidan oson va barqaror amalga oshirildi. O'tkazilgan kuzatuvlar natijasida bolalarning diqqatni jamlash davomiyligi uzaygani hamda faoliyat jarayonida xatoni mustaqil aniqlash va tuzatish ko'nikmalari shakllangani aniqlandi. Montessori muhitida erkin tanlash imkoniyatining mavjudligi bolalarda faol ishtirok va qiziqishni kuchaytirdi, bu esa mayda motor harakatlarning takomillashishiga bevosita ta'sir ko'rsatdi.

Shuningdek, tadqiqot davomida mayda qo'l motorikasi rivojlanishi bilan bolalarning nutq faolligi va amaliy tafakkuri o'rtasida ijobiy bog'liqlik kuzatildi. Buyumlar bilan ishlash jarayonida bolalar harakatlarni izchil bajarishga, ketma-ketlikni saqlashga va faoliyat natijasini baholashga o'rgandi. Bu holat Montessori metodikasining kompleks rivojlantiruvchi xususiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, Montessori metodikasi asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarning mayda qo'l motorikasi rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Xususan:

- bolalarda qo'l barmoqlari harakatining aniqligi oshdi;
- buyumlarni ushlab va joylashtirish ko'nikmalari shakllandi;
- diqqatni jamlash va mustaqil ishlash qobiliyati rivojlandi;
- nutq faolligida ijobiy o'zgarishlar kuzatildi.

Nazorat guruhi bilan solishtirganda, tajriba guruhidagi bolalarda motorik rivojlanish ko'rsatkichlari yuqori bo'ldi. Olingan natijalar Montessori metodikasining maktabgacha ta'lim amaliyotida samarali ekanligini tasdiqlaydi. Metodikaning asosiy afzalligi – bolaning tabiiy rivojlanish ritmiga moslashganligi va majburiyatsiz ta'lim muhitini yaratishidir. Didaktik materiallarning sensor va motor xususiyatga ega ekanligi bolalarning qo'l harakatlarini takomillashtirish bilan birga, ularning psixik rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi [3].

Shuningdek, Montessori metodikasi tarbiyachidan kuzatuvchanlik va individual yondashuvni talab qiladi, bu esa ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Matn bevosita maqolaga qo'shishga tayyor. Tadqiqot natijalari Montessori metodikasi maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda qo'l motorikasini rivojlantirishda samarali pedagogik yondashuv ekanligini ko'rsatadi.

O'rganilgan jarayonda bolalarning qo'l barmoqlari harakatlaridagi aniqlik, muvofiqlik va mustaqillik darajasi sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Bu holat Montessori metodikasining asosiy tamoyillari – bolaning faol ishtiroki, erkin tanlash va harakat orqali o'rganishga tayanganligi bilan izohlanadi. Montessori muhitida qo'llanilgan didaktik materiallar bolalarning sensor va motor faoliyatini birgalikda rivojlantirishga xizmat qildi. Mashg'ulotlar davomida bolalar buyumlar bilan bevosita ishlash orqali nafaqat mayda qo'l motorikasini, balki diqqatni jamlash, muammoni mustaqil hal qilish va ketma-ketlikni saqlash kabi ko'nikmalarni ham egallay boshladi. Ushbu natijalar mayda motorika rivoji bilan bilish jarayonlari o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjudligini tasdiqlaydi [4].

Tadqiqot jarayonida an'anaviy yondashuvlarga nisbatan Montessori metodikasining afzalligi shundaki, bunda bolaga tashqi bosim o'tkazilmaydi va faoliyat majburiy xarakter kasb etmaydi. Bu esa bolalarda ichki motivatsiyaning shakllanishiga hamda o'rganish jarayoniga ijobiy munosabatning paydo bo'lishiga olib keldi.

Natijada bolalar mashg'ulotlarda uzoqroq vaqt davomida faol bo'lishga intildi. Shuningdek, Montessori metodikasida pedagogning kuzatuvchi va yo'naltiruvchi sifatidagi roli ta'lim jarayonining sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Pedagog tomonidan bolaning individual rivojlanish sur'ati hisobga olinishi mayda qo'l motorikasini rivojlantirish jarayonining samaradorligini oshirdi. Bu yondashuv har bir bolaning imkoniyatlarini to'liq namoyon etishiga sharoit yaratdi.

Muhokama qilingan natijalar Montessori metodikasini maktabgacha ta'lim amaliyotida kengroq joriy etish maqsadga muvofiqligini ko'rsatadi. Ushbu metodika orqali bolalarning mayda qo'l motorikasi bilan bir qatorda, ularning mustaqil faoliyat yuritish, diqqat va tafakkur jarayonlari ham rivojlanadi. Bu esa maktab ta'limiga tayyorlik jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi [5].

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Mariya Montessori metodikasi maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda qo'l motorikasini rivojlantirishda samarali pedagogik tizim hisoblanadi. Ushbu metodikani maktabgacha ta'lim amaliyotiga joriy etish bolalarning jismoniy va intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari Montessori metodikasidan kengroq foydalanishni tavsiya etadi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari Mariya Montessori metodikasi maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda qo'l motorikasini rivojlantirishda samarali pedagogik yondashuv ekanligini tasdiqlaydi. Metodika asosida tashkil etilgan ta'lim muhiti bolalarning qo'l barmoqlari harakatlarini rivojlantirish bilan birga, ularning mustaqil faoliyat yuritish, diqqatni jamlash va o'z imkoniyatlarini anglash qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Montessori metodikasining asosiy ustunligi bolaning tabiiy rivojlanish ehtiyojlariga moslashganligi va ta'lim jarayonining majburiyatsiz tashkil etilishidir. Bu yondashuv bolalarda ichki motivatsiyani kuchaytirib, o'rganish jarayoniga ijobiy munosabatni shakllantiradi. Natijada mayda qo'l motorikasini rivojlantirish jarayoni samarali va barqaror tus oladi.

Montessori metodikasini maktabgacha ta'lim amaliyotiga keng joriy etish bolalarning maktab ta'limiga tayyorgarlik darajasini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu metodika orqali bolalarning nafaqat jismoniy, balki aqliy va psixologik rivoji ham ta'minlanadi ^[6]. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. 30.09.2024-yildagi PF-152-son "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida". – Toshkent, 2018. <https://lex.uz/uz/docs/-7128182>
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. 13.05.219-yildagi 391-son "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini takomillashtirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar". – Toshkent, 2022. <https://lex.uz/docs/-4333062>
3. Shavkat Mirziyoyev. Maktabgacha va maktab ta'limini rivojlantirish – kelajagimiz poydevori: nutq va ma'ruzalar to'plami. – Toshkent, 2021.
4. Maria Montessori. The Montessori Method: Scientific Pedagogy Applied to Child Education. – New York: Modern Library, 2020 (qayta nashr).
5. Angeline Lillard. Montessori: The Science Behind the Genius. – Oxford: Oxford University Press, 2019.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.